

Pàndemia als municipis: allibereu els ajuntaments

«Seran els ajuntaments els que rebran les demandes acumulades de protecció de la gent més perjudicada per la nova situació econòmica i social»

Ja és un lloc comú que en paral·lel a la crisi sanitària s'està produint un tsunami d'efectes socials de grans dimensions. En relació a la qüestió social, pel cap baix i a curt termini, l'aturada econòmica en sec agreujarà la situació dels segments de la població en situació o en risc d'exclusió social, i precaritzarà encara més les vides que vivien al dia sense gaire marge per als imprevistos.

Totes aquestes persones viuen en municipis. De fet, tothom hi viu. Ens resulta tan natural que cadascú de nosaltres estigui empadronat en un municipi que passem per alt el fet que la primera institució a qui consentim que ens governi són els governs locals, els ajuntaments. Bona part dels serveis que rebem i una part significativa dels tributs que paguem provenen dels nostres consistoris. Doncs bé, els ajuntaments seran les institucions que rebran les demandes acumulades de protecció de la gent més perjudicada per la nova situació econòmica i social que ja hem començat a patir per efecte de les mesures aplicades contra la Covid-19.

Els municipis tornaran a rebre la pressió del context de crisi que ja van experimentar en la darrera dècada. Per la senzilla raó que és en el marc territorial dels municipis que la gent viu. Vull recordar que llavors els ajuntaments del nostre país van haver de fer malabars de gestió entre tres condicionants bàsics: l'empobriment de la pròpia població i el decreixement de les activitats, que comportà una disminució dràstica dels ingressos propis; les condicions draconianes imposades per l'Estat, clarament concentrades en la funesta Llei de Racionalització i Sostenibilitat de les Administracions Locals (LRSAL); i la pràctica retirada d'escena de la Generalitat durant els pitjors anys, quan no estava en condicions ni de garantir els seus propis compromisos pel que fa a transferències econòmiques acordades amb el món local.

Els malabars de gestió pública municipal consistien globalment a dur a terme una gestió econòmica de contenció i/o de rebaixa del deute (allà on era un problema) i de disminució del dèficit públic, alhora que es preservaven serveis públics essencials, fossin o no de competència municipal. Malgrat aquests condicionants es mantenien, i en la mesura del possible, es reforçaven, els serveis d'atenció social i es promovien polítiques de promoció econòmica amb les mans lligades a l'esquena. Sí, perquè tots aquests aspectes fonamentals de la intervenció pública local per abordar la crisi xocaven amb la impossibilitat imposada per llei d'invertir els superàvits pressupostaris en polítiques socials i de promoció econòmica locals. Sobre aquestes condicions, ara per ara res no ha canviat substancialment.

Vaig ser alcalde durant bona part dels anys més punyents de la crisi econòmica i puc assegurar que la meva sensació predominant fou la de la solitud institucional, només esmorteïda puntualment pel suport de la Diputació de Barcelona, única institució supralocal que en aquell període facilità l'activitat i les inversions als ajuntaments. Però també recordo molt bé que els anys més durs de la crisi varen fer sobresortir la capacitat de la pròpia població per fer un pas endavant prenent compromisos d'acció de dimanització del seu municipi. En els àmbits de la solidaritat i la cultura, fonamentalment, afermant les bases comunitàries locals i l'empoderament propi que comporta l'autoorganització popular. Hi ha molts exemples de com els ajuntaments, la societat civil local i els veïnats van establir pautes de cooperació per tirar endavant la comunitat en temps de crisi, amb creativitat, imaginació, confiança i acció conjunta orientada al bé comú.

No tinc cap dubte que novament els ajuntaments tornaran a ser administracions estratègicament claus en el govern i la gestió dels efectes socials de la Covid-19; que

reorientaran els seus esforços organitzatius i econòmics per mirar de protegir la seva població més vulnerable; que -importantíssim- ho faran de la mà dels actors socials que promouen la inclusió social, de les entitats compromeses amb el territori, dels veïnats i les seves organitzacions representatives. Ja es prenen mesures en aquesta línia. Però convé insistir en la idea que és cabdal que tots els plans d'emergència o contingència municipals que es vagin desplegant en els pròxims mesos, parteixin de la idea que el lideratge institucional s'ha de realitzar amb el conjunt de la societat civil local i els veïnats. De l'anterior crisi vam aprendre que les dificultats tenen més possibilitats de ser superades a través de l'estratègia de la cooperació, més que amb l'estratègia convencional de l'enfortiment de la pròpia administració.

Ara bé, aquest cop no pot tornar a passar que els ajuntaments es trobin de nou sols, que no es compti amb la seva capacitat de gestionar situacions de crisi, que les administracions supralocals -començant per l'Estat- no els tinguin des del minut zero dins de l'estratègia de recuperació social que es desencadenarà en tot aquest mandat municipal que culminarà el 2023. Caldrà dotar els ajuntaments dels recursos econòmics necessaris i de la capacitat organitzativa imprescindible per poder gestionar sobre el terreny aquelles mesures de protecció i de recuperació que vinguin de l'Estat i la Generalitat, a banda de les pròpiament municipals. Mai més no podrà ser una opció retallar o negar recursos a la nostra primera institució democràtica a l'hora de fer front a una crisi sistèmica. Per començar, és imprescindible aixecar ja les cotilles que han estat condicionant la capacitat de govern als municipis: els superàvits pressupostaris s'han de poder destinar a inversió, s'han de flexibilitzar (agilitzar, desburocratitzar) els procediments de contractació pública, i és del tot imprescindible derogar d'una vegada la LRSAL.

Perquè és des del territori concret, des dels municipis, allà on la gent viu i desenvolupa la seva quotidianetat, que les adversitats s'enfronten i se superen.